

בכורות מ

משה שווערד

1. הערות מהרב אלישיב

עד מתי אתה מאכיל קדשים בחוץ. והנה באכילת קדשים בחוץ אין כרת אך בשחיטת קדשים בחוץ יש כרת, ותמוה דא"כ הוה ליה למימר ליה ביתר עוז, ולהוכיחו על זה שמכשיל בעבירה היונתר חמורה שמתיר לשחוט קדשים בחוץ שיש בזה כרת, ואמאי נקט האכילה שהיא פחות חמורה.

1) וי"ל בפשטות דמיירי במעשה זה שכבר היה שחוט לפניו שכבר אין נפ"מ על השחיטה עתה ולכן הוכיחו רק על אכילתו, אך אה"נ על עיקר דינו של ר"ע, היה טוען ריב"נ משום איסור כרת. ומסתבר דריב"נ ס"ל לגמרי כרי"ש. ועוד י"ל עפ"י שיטת התוס' בע"ז דאע"ג דאמר ר' יוחנן מקריבים אע"פ שאין מזבח מ"מ א"א לשחוט בזה"ז מצד דהא בעינן והקריב אל פתח אוהל מועד שיהיו דלתות ההיכל פתוחות. וממילא ס"ל דאם אין היכל כלל ואין פתח ג"כ מיקרי בכה"ג שאין פתח אהל מועד פתוח ומהדין הוא ששחיטתו פסולה ולפי"ד כל הקרבנות בזה"ז נחשבים שאינם ראויים לפתח אוהל מועד, וממילא ל"ש כלל כהיום כרת דשחטי חוץ. ולכן בזה"ז אף אם יקדיש בהמה בקדושת הגוף וישחטנה שלא במקום המקדש ג"כ אין בו כרת ולא אמר ר' יוחנן רק שיכולים להקטיר אע"פ שאין בית, ולכן א"ש דנקט ריב"נ את האיסור של אכילת קדשים בחוץ, דהוא יותר חמור בזה"ז משחיטתו. כ"ה לשיטת התוס' בע"ז. (ועי' ליקוטי - הלכות שילחי זבחים).

2. ספר יד בנימין

בגמ' א"ל ריב"נ לר"ע כו' אלא עד מתי אתה מאכיל ישראל קדשים בחוץ. נס' נה"ק הקשה מדוע נקט מאכיל קדשים בחוץ דאינו אלא איסור ולא נקט שוחט בחוץ דאיכא כרת, ועי"ש ש"כ ליישנ דר"ע לשיטתו דס"ל תמורה כ"א דהצבור בחו"ל אינו קרב צפנים וממילא אין כאן משום שחטי חוץ ולהכי קאמר ריב"נ לר"ע עד מתי אתה מאכיל דנאכילה ודאי אסור.

אבל צאמת י"ל בפשטות דמאכיל דנקט הוא לאו דוקא מאכיל אלא נכלל זה גם שחיטת חוץ וכדמוכח מרש"י לעיל ל"ו. (ד"ה אצל) וכמו שהנחנו שם.

3. רמב"ם הלכות איסורי מזבח פרק ב

הלכה א: כל המומין הפוסלין באדם ובבהמה חמשים וכבר נמנו. הלכה ב: ויש מומין אחרים מיוחדין בבהמה ואינן ראויין להיות באדם וכ"ג הם ואלו הן... הלכה ה: בעלת חמש רגלים או אין לה אלא שלש רגלים, אם היתה אחת מרגליו וידיה פרסיה עגולה כשל חמור אע"פ שהיא סדוקה ופרוסה, אם היתה ידו או רגלו קלוטה כשל חמור וזהו קלוט האמור בתורה, אם נגממו טלפיה וזכרותן עמהן אע"פ שנשארו מזכרותן מעט קרוב לבשר.

4. משנה למלך הלכות איסורי מזבח פרק ב הלכה ה

אם היתה ידו או רגלו קלוטה כשל חמור. בירושלמי פרק עגלה ערופה נסתפקו בזה אם משום מום נגעו בה או משום מחוסר אבר ונ"מ לדברים שאין המום פוסל ומחוסר אבר פוסל יע"ש: [כלומר, נ"מ לגבי עוף]

5. שו"ת רדב"ז חלק ו סימן ב אלפים רעה

שאלת מאי שנא חסרת הרגל דטרפיפה ומאי שנא חסרת היד דכשרה: תשובה חסרת הרגל משום שמוטת הירך נגעו בה כדאמרינן האי בוקא דאטמא דשף מדוכתיה ואיעכול ניביה טרפה וחסרת הרגל או יתרת הרגל דקי"ל כל חסר כנטול דמי ורואין אותה כאלו נטל בוקא דאטמא עמו וכן חסרת הרגל כאלו נטל בוקא דאטמא ואיעכול ניביה והאי טרפות לא שייך ביד דלית תמן בוקא דאטמא ולא ניביה. ודע שאם נמצאת יתרה או חסרה במקומות צומת הגידים רואין כאלו נטלו צומת הגידים וטרפה וקים להו דחיות הבהמה תלוי בבוקא דאטמא ובצומת הגידים אשר ברגלי הבהמה ולא בידים:

6. שו"ת חתם סופר חלק ו - ליקוטים סימן כא

מה שנתקשה בדברי רש"י דבכורות מ' ע"א דשבר רגל שאינו ניכר שלא בשעת מלאכה היינו שהוא צולע בשעת הילוך שהוא מלאכה דידי' והוקשה למעלתו דצולע היינו פיסח האמור בתורה בפ' מומין ומה הוסיף אילא ביבנה וכן הקש' אהרמב"ם דמנה שתייהם פיסח ושבר רגל הניכר בשעת הילוך וכ' מעלתו שהטור לא מנה פיסח כלל רק שבר רגל. בתשובת דבר זה אומר כי אין דבר מקובל בידי בזה כלל אך מהנרא' אם נאמר שפוסח וצולע א' הוא בלשון הקודש אם כן יראה שהדבר מבואר מעצמו דבקרא ה"ל למימר פוסח בחולם ויהי' אז על משקל צולע על ירכו או לאידך גירא דרש"י הו"ל למכתב צלוע במלאפון"ם על משקל שרוע וקלוט ויהי' שם התואר כמו פיסח בחירק אבל הענין מובן דהתורה מיירי מיי שניכר אפי' שלא בשעת הילוך על כן יתואר האיש בתואר פיסח משא"כ כשאינו ניכר אלא בשעת מלאכה והילוך הרי אינינו יתואר אלא במה שעושה פעולת הפסיחה והצליעה כשעושה מלאכתו שהוא ההילוך ע"כ יאמר עליו שם הפועל פוסח או צולע בחולם שהוא פועל הצליעה בהילוכו וע"כ הוצרכנו להוספת אילא ביבנה והטור דכ' שבר רגל הניכר לא הוצרך תו להזכיר פיסח שבתורה דק"ו הוא ורמב"ם שנכנס למנין מנה הכל כדרכו ובאמת צריך קצת טעם מנ"ל לאילא ביבנה להוסיף פוסח על פיסח דקרא.

אמנם כן ראיתי בתרגום שתרגם פיסח חגירא וצולע מתרגם איטלע ומהנראה מפרש"י ביבמות ל"ט ע"ב אטלע לה רגלא דימינא הצדד לה רגל ימין משמע צידוד בעלמא משא"כ פיסח שהוא דולג ומקפץ ואינו יכול לעמוד על רגלו כלל ולזה נוטים דברי הגאון מהר"ז עמרי"ך בספרו הקטן סוף סי' ב' ודברי נוב"י בחלק א"ע ס"ז צ"ד תמוה' בזה וזכינו לדין דפיסח וצולע תרי מילי נינהו ואולי היינו מ"ש לעיל דמשום שאינו אלא נוטה על צדו בעלמא משום כן אינו ניכר אלא בשעת הילוך וע"כ לא יתואר אלא בפועל צולע ולא צלוע משא"כ פוסח הדולג הרי הוא ניכר אפי' בעמדו על עמדו ע"כ יכון לקרותו פיסח בחירק ואין להשיב ממשחו"ל פ"ק דע"ז עוד אחרת ה' ברומי א' לשבעים שנה מביאי' שלם על חיגר וחיגר נגד יעקב והרי יעקב צולע ה' והם מביאי' חיגר ויותר מזה קשה בקרא כי אם הסיך העיור' והפסחי' ואמרו שהוא נגד יצחק ויעקב הרי שקרא ליעקב פיסח לזה אומר אין מביאי' ראי' מן השוטים שעושי' דמיון בעלמא ופיסח וחיגר יותר ניכר ונראה לעינים מן הצולע ע"כ עושי' דוגמת דפיסח וחיגר ולעולם האמת לפי ענ"ד כמו שכתבתי למעלה.

7. ספר איזהו מקומן

ועוד ג' הוסיף אמרו לו לא שמענו אלא את אלו וכו' ב"ד של אחריהן אמרו ה"ז מום:
לענין הלכה:
כתב התוי"ט דהלכה כבי"ד של אחריהן הואיל שהסכימו לדברי אילא שהיה בקי כממין [החכר במתני' לעיל כט. שהיה מומחה גדול]. [הקס"מ (פלא"ק ג. ו. ג.) הוסיף דהלכה כוותיהו משום דבתראי נינהו, ועוד שחכמים שלא הודו לו לא נחלקו עמו ממש אלא אמרו "לא שמענו את אלו", ואין לא שמענו ראייה.

8. ספר איזהו מקומן

ג. ברם הרמב"ם (פלא"ק ג. ג.) כתב איפכא "מי שהיתה אזנו כפולה לשתיים [ה"ז מום] ובלבד שיהיו לה שני סחוסין, אבל אם אין לה אלא סחוס אחד הרי הוא כגוף אחד שנכפל כשר". וכיאר המפרשים דהיה קשה לרמב"ם הקושיות שהקשה רש"י על פירושו, לכך פירש דבר המסתבר, דכשאין אלא עצם וסחוס אחד הוא דומה לגוף אחד ואינו מום. אמנם תמוה שדברי הרמב"ם הן כנגד המשנה והברייתא. וכיאר הכס"מ ומהר"י קורקוס שנירסת הרמב"ם היתה איפכא, ושכן הגירסא בתוספתא (פ"ד ה"ד). וכ"כ מלאכת שלמה, המגיה בדפוס אמסטרדם, והב"ח (ט. ד. 7). אמנם הרדב"ז ורש"ש כתבו שהרמב"ם גורס "בזמן שהוא עצם אחד מום".

אמרו חכמים בזמן שהוא עצם אחד מום מום בזמן שאין בו עצם אינו מום:

ביאר מחלוקת רש"י והרמב"ם:

א. פירש רש"י דאיכא אוון בתוך אוון, אם יש להן תנוך אחד [דהיינו סחוס בלשון הברייתא בגמ'] הרי זה מום, ואם התנוכים מובדלים זה מזה לא הוי מום. וכתב רש"י דטעמא לא איתפרש לי, וכונתו דהלא איפכא מסתברא דאם ניכר ביותר דהוי אוון בתוך אוון הוי מום טפי.

9. רש"י בכורות דף ג/ב
או אחת גדולה - כשל עגל א אחת קטנה כשל אווז:

10. רש"י בכורות דף לה/א

רועי כהנים אין נאמנין - דנחשדו בדבר ובגמרא מפרש מאי קרי רועי ישראל ומאי קרי רועי כהנים האי דנקט ראוויין לבא בידי אדם לפי שיש מומין שאין ראוויין לבא בידי אדם כגון בעל חמש רגלים או עינו אחת גדולה כשל עגל א קטנה כשל אווז דהוי מום שאין אדם נחשד עליו:

11. רמב"ם הלכות איסורי מזבח פרק ב הלכה ב

ויש מומין אחרים מיוחדין בבהמה ואינן ראוויין להיות באדם וכ"ג הם ואלו הן: אם היה גלגל עינה עגול כשל אדם, עינה אחת גדולה כשל עגל והשניה קטנה כשל אווז, אבל אם היתה אוזן גדולה ואוזן קטנה אפילו קטנה עד כפול כשר, אם יש בלובן עינה יבלת שיש בה שער, אם ניקב העור שבין שני חוטמיה במקום הנראה, פיה דומה לשל חזיר פרוס אע"פ שאינו מחודד כשפוד.

12. רבי עקיבא איגר מסכת בכורות דף מ עמוד ב

שם עינו אחת גדולה כו' בפשוטו נראה דעינו אחת גדולה והשנייה כדרכו, או אחת קטנה והשנייה כדרכו הוי מום דמחמת ברייתה או כחישתה היה ראוי שיהיה שניהם שווים. וכן נראה מלשון רש"י בריש מסכתין דף ג' ע"ב דכתב או אחת גדולה כשל עגל או אחת קטנה כשל אווז. ואולם מלשון הרמב"ם בפירושו, ובחבורו, ובטור שתייה עינו א' גדולה כשל עגל והשנייה קטנה כשל אווז, מבואר דס"ל דמתני' לאו או או קתני אלא דדוקא בשינוי בשתייהן שהאחת גדולה והאחת קטנה.

13. שפת אמת על בכורות דף מ/ב

במשנה עינו א' גדולה ואחת קטנה. ויש להסתפק בפ' המשנה אי מום א' היא בדוקא כשאחת גדולה כשל עגל וא' קטנה כאווזא. או דתרי מילי נינהו כלומר עינו א' גדול' או עינו אחת קטנ' [וכן פרש"י לעיל (ג' ע"ב) ועי' מ"ש בתוס' רעק"א כאן]. ופ' גדולה מכי אורח' וקטנה מכפי אורח'. ומלשון הרמב"ם מוכח דמום א' הוא. וכן משמעות המשנה מדלא אמרו ועינו א' קטנה רק ואחת קטנה ש"מ דמום א' הוא. שוב ראיתי דמוכרחין לפרש כן דהא שיעור דעגל אין מובן דהרי עגל קטן הוא א"כ א"א לפרש דזה הוי גדולה מכי אורח' אדרבא הפ' דאפ' עינו א' גדולה קצת רק כשל עגל והאחרת כאווזא חשוב שינוי והוי מום. ומכש"כ אי גדולה כי אורח' והשני' כאווז. רק שיעור הריחוק מזה לזה הוא כמו בין עגל לאווזא. אבל להיות גדולה בעצמה מום א"א לומר כשל עגל דאדרבא כולהו גדולים מזה כנ"ל. [דסתמא קתני אפ' בכור עגל ודוחק לומר דמיירי דוקא בגדי וטלה. ולא דמי להא דלעיל בשיעור אורך הזנב דאם אין בה ג' חוליות הוי מום דמוקמ' בטלה. דהתם ע"כ לאו סתמא הוא דבעגל איכא שיעור אחר שאין מגיע לערקוב]:

14. רמב"ם הלכות ביאת המקדש פרק ח רמב"ם הלכות ביאת המקדש פרק ח

הלכה א: כל המומין המיוחדין באדם תשעים וזהו פרטן...
הלכה ו: אחד עשר בעינים ואלו הן: מי שהיו שתי עיניו למעלה מן המקום הראוי להם קרובות מפדחתו, מי שהיו שתי עיניו למטה ממקום הראוי להם, מי שהיו שתי עיניו עגולות ואינם נמשכות באורך מעט משאר העינים, מי שעניו מוזרות והן יוצאות כעיני הנמר וכמי שהוא מסתכל בעת שכועס כעס הרבה, מי שעניו גדולות הרבה כשל עגל, מי שעניו קטנות כשל אווז, מי שדמעיו זולפות תמיד, מי שלחלוחית נמשכת מראש עינו מכנגד החוטם או מזנב עינו מצד צדעיו, מי שמקבץ ריסי עינו ועוצמן מעט בשעה שרואה אור או בשעה שהוא רוצה לדקדק בראיה, מי שראיית עינו מעורבת עד שרואה את החדר ואת העלייה כאחת, ויודע דבר זה בעת שידבר עם חבירו ונראה כאילו הוא מסתכל באיש אחר, מי שאחת מעיניו משונה מחברתה בין במקומה בין במראה כגון שהיתה אחת שחורה ואחת פתוכה או אחת קטנה ואחת גדולה הואיל ויש בין שתייהן שינוי מ"מ פסול.

15. כסף משנה הלכות איסורי מזבח פרק ב

[ב] ... ומ"ש עינה אחת גדולה כשל עגל והשניה קטנה כשל אווז אבל אם היתה אוזן גדולה ואוזן קטנה אפילו קטנה עד כפול כשר. שם (דף מ'): רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר את שיבלת בעינו וכו' עינו אחת גדולה ואחת קטנה אזנו אחת גדולה ואחת קטנה אפילו אבל לא במדה ובגמרא תנא גדולה כשל עגל קטנה כשל אווז אזנו אחת גדולה וכו' ורבנן עד כמה תניא אחרים אומרים אפילו אינה לשנייה אלא כפול כשירה. ומשמע דעינו גדולה כשל עגל וכו' רבנן קאמרי לה והכי משמע בריש בכורות (דף ג') ולפיכך פסק רבינו כן ואמרינן בריש בכורות דדוקא עינה אחת גדולה והשניה קטנה הוי מום בבהמה אבל אם היו שתי עיניה גדולות או שתייהן קטנות בבהמה כשר ובאדם פסול וזהו שדקדק רבינו לכתוב כאן במומי בהמה עינה אחת גדולה והשניה קטנה ובפ"ח מהלכות ביאת מקדש גבי מומי אדם כתב מי שעניו גדולות או שעניו קטנות כלומר אפילו שתייהן גדולות או שתייהן קטנות דכשר בבהמה פסול באדם וכל שכן אם עינו אחת גדולה והשניה קטנה דאף בבהמה פסול:

16. הגרי"ז על מסכת בכורות דף ג ע/ב

שם, בגמ' עינו אחת גדולה וכו', הרמב"ם כתב לדין בעינו אחת גדולה ואחת קטנה (ומשמע מלשון הרמב"ם דדוקא אחת קטנה ואחת גדולה ודלא כרש"י הכא שכתב (בד"ה או אחת) או קטנה או גדולה) גבי מומי בהמה בהל' איסו"מ (פ"ב הל"ב), אבל לגבי מומי אדם בהל' ביא"מ (פ"ח הל"ו) לא הזכיר כי אם שתיים גדולות או קטנות ע"ש, וכתב הכ"מ דנלמד זה מכש"כ, מכיון שהרמב"ם כתב גבי מומי אדם שתיים גדולות או קטנות כ"ש אחת גדולה ואחת קטנה ע"ש, וצ"ע לכאורה דהלא יש חילוק בדין. דשתיים גדולות פסולות באדם מטעם שאינו שוה בזרעו של אהרן, ולא מחלל עבודה, ואם מדין מומין כמו גבי בהמה זה בודאי מחלל עבודה, והרמב"ם חשיב לה כ"א במומין השוין בבהמה ולא באדם, ונראה דאה"נ דזהו כוונתם דדין זה איה"נ דלא באדם. דזהו רק מומי בהמה, ובאדם יהיה פסול מצד דין שוה בזרעו של אהרן דלא גרע משתיים גדולות, אבל לאו מדין מום קאתינן עלה, ואיה"נ דבמומי בהמה כתב הרמב"ם אחת גדולה ואחת קטנה כשל אוזן, אבל באדם כיון דלאו מדין

מום, כי אם משום דאינו שוה בזרעו של אהרן, יהיה אף באחת גדולה ג"כ פסולה:

ומקור לזה דהרמב"ם מפרש לה דזהו רק מדין מומי בהמה, הוא משום דאמרינן בגמרא גבי שנוי דאימא דאשתני לדבר דבמינו קדוש בבכורה וכו', ומאי זה תלוי בבכורה ש"ק, ע"כ דאיירי הכא מדין קרבנות דזהו פוסל בהם על כן תלוי במין הקדוש בקרבן, אבל אין זה שייך לדין מומי אדם, ופוסק כהמסקנא בגמרא דאין זה משום שרוע ורק מטעם שינוי דהוי מומא וזהו רק בבהמה:

The Chevras Daf HaYomi of the BM of KGH is planning to attend the Siyum HaShas together.

Akiva Fogel has graciously accepted the task of coordinating reservations.

Please email the number of tickets you will (or expect to) need (men and women, broken down separately) to the following email address Repicha1@yahoo.com (only).

Tickets are for you, the members of the Chevras Daf HaYomi of the BM of KGH, and the members of your immediate family.

תקן	מקומן	בכורות דף מ:	איזהו
		<p>בזרעו של אהרן, משא"כ גבי בהמה דפטולה מטעם מום בעינן עינה אחת גדולה ואחת קטנה - ע"י בדבריו.</p> <p>ולעצם קושית הכס"מ - תמוה דהרי הרמב"ם (נילם מקדש ט"ז) הזכיר בהדיא בסוף ההלכה גבי מומי אדם "או אחת קטנה ואחת גדולה". וראה מה שציינו שם בספר המפתח.</p> <p>אזנו אחד גדולה ואחד קטנה במראה אבל לא במדה - יעוי' בדברינו בגמ' (ד"ה ורנן) שיש מחלוקת ראשונים אם רבנן בברייתא פליגי ומכשרי אזנו אחת גדולה ואחת קטנה, ונפק"מ גם לגירסת המשנה.</p> <p>נב'</p> <p>והא אין מומין בלבן אלא אידי ואידי בלבן ואמר ר"ל לא קשיא הא דאית בה שער הא דלית בה שער:</p> <p>שיטות הראשונים בסוגיא:</p> <p>א. לפירוש רש"י אין חודר עתה מאוקימתא דלעיל רק בא לישב קושיא האחרונה. וכתב הלח"מ (אסו"מ ז. ג.) דנראה שרש"י לא גורס 'אלא'. (אמנם רגמ"ה אזיל במהלך רש"י וגרס 'אלא').</p> <p>ולשיטת רש"י נמצא למסקנת הסוגיא ד' חילוקים: א. יבלת דקרא מיירי בגופו ואית בה עצם. ב. יבלת דמתני' בעינו דהוי מום גמור מיירי בשחור שבעין. ג. יבלת דמתני' לקמן דאינו מום לישחט עליו אך פסול למקדש מיירי בלבן שבעין ואית בה שיער. ד. הא דקתני 'אין מומין בלבן' דמשמע שכשר אפילו למזבח מיירי דאין בה שיער. ב. תוס' גורסים "אלא אידי ואידי בשחור", וכיאר הב"י (סוף ס' ע"ט) דהם מפרשים דלבן שבעין אינו מום כלל אפילו אית ביה שיער, ובשחור שבעין יש חילוק, דמתני' דהוי מום גמור מיירי דאית בה שיער, ומתני' לקמן דפסול רק למזבח דלית בה שיער. ולשיטת תוס' מהדר עתה ממאי דמוקמינן בלבן, וחוזר לישב סתירת המשניות - ע"י ב"י</p>	<p>שהשיג על הלח"מ דאף גירסת הרמב"ם כוש"י.</p> <p>מתני'</p> <p>ושנפרק עצמו של פיו - כתב ח"י הגרי"ז דנראה שהוא בכלל 'חרדק', דכל דבר שנפסק בכלל זה. וכן כתב החזו"א (סי' כ"ה סוף סק"כ), והוסיף שהוצרך התנא לאשמועינן דחשיב מינכר אף שאינו ניכר אלא בשעת אכילה או דיבור.</p> <p>עינו אחת גדולה ואחת קטנה:</p> <p>גדר הפסול, בבהמה ובאדם:</p> <p>רש"י לעיל ג': (ד"ה או למת) פירש [או גרס] דאו עינו אחת גדולת או אחת קטנה. וכן נקט גם רש"י לעיל לה. (ד"ה וועי כטניס). אך מלשון הרמב"ם (אסורי מצוה ז. ג.) דקדקו תוס' רעק"א (פ"ו מ"י) וחי הגרי"ז (לעיל ג:) דמשמע שדוקא אחת גדולה ואחת קטנה. וכן משמע מלשון הטור (יו"ד ס' ע"ט). וראה עוד יד דוד לעיל ג':</p> <p>והנה לגבי מומי אדם הזכיר הרמב"ם (נילם מקדש ט. ג.) רק שתי עיניו גדולות או שתיהן קטנות, ותמוה אמאי לא הזכיר גם שאחת גדולה ואחת קטנה. וכיאר הכס"מ (אסו"מ ט"ז) דלהרמב"ם לשיטתו הוא נלמד מכל שכן, דאם שתיהן גדולות או קטנות הוי מום כ"ש אחת גדולה ואחת קטנה. (אמנם יעוי' מהר"י קורקוס שם שתירץ באופן אחר).</p> <p>ותמה בח"י הגרי"ז הנ"ל דהא יש חילוק בין הדינים, דשתיהן גדולות פסול באדם מטעם דאינו שוה בזרעו של אהרן כדאיתא לעיל ג., וא"כ אינו מחלל עבודה, משא"כ אחת גדולה ואחת קטנה הוי בעל מום כמו בבהמה ומחלל עבודה.</p> <p>וכיאר הגרי"ז דלגבי אדם בא הרמב"ם לפסול תרוייהו מטעם שאינו שוה בזרעו של אהרן, לכך איכא שפיר קל וחומר כדברי הכס"מ, ונמצא לפי"ז דגבי אדם מודה הרמב"ם דדי בעינו אחת או גדולה או קטנה דתו אינו שוה</p>